

Maskotiskas apszvietimo ministērs pasākūr Dorpato universitētā ant pastojimo baugisies Līetuvas gimnazijas. Tuom tarpu szitate mieste terp studentu didelis warges, ant antro pusmeczio szij metu už neuzmokejimu praderanciu mokeczio pasazini, no net 140 studentu. Dorpatas miestas ne didelis, todēl neturtingiems studentams, koku terp līetuwiu yra daugiausai, sunku czia rasti pasazinju uđdarbi ant prasimatinu.

Uždare beturezių valginę

Mie-tie Baitstogėj wietinės moterys krikščionės, žinoma įtekmingesnės ir tartingesnės, sekdamos žydų pavykš, parengė čia betureziams krikščionėms valginę, kadangi pasimažinus darbus gelumbių dirbtuvėse, daug darbininkų sėimynų wargų kentė. Nors valginę čia ir ne maitino beturezių sėimynų dykai, bet už pigius pinigų davė jiems valgi. Dabar ir tos menkos pagelbos darbininkai nustojo, kadangi ant visos wasaros, nuo 26 d. gegužės valginę likosi uždaryta, lyg kad beturtis per wasarą galėtų apsieiti be valgio. Žydizmoji ir ant wasaros nesiliauja davinėjusi betureziams žydams pigų valgi.

Garteno žemdarbių draugystė.

Susitvėrė naujai žemdarbių draugystė Garteno gubernijos. Įstatai naujos draugystės maskoliszo, rando jau uždaryti. Žinoma, kaip visos Lietuwoj susitvėrusios žemdarbių draugystės, taip ir šitą susidėla wien isz dwardonių ir rupinsis wien apie sawo luomos reikalus, nors musų tūwneį lobi-us reiktų rupintis apie pakėlimą žemdarbystės tūwneį, kuri pas ukiūku- stowi daug žemiaus negu dwardose.

Isz Simno. Suwalkų gubernijoj.

Szitame mieste lyj sicutė gana didelis gaisras, kuris iszmaikino su wirszum 50 namų ir daug ne gywenamų triobų. Ugnis pirmiausia pasirodė wienose užeigos namuose. Sudegusios namuose gywenone turtingi žmonės, daugiausiai žydai; ka langi ugnis užgimė naktį, kada wisi miegojo, ir platiosi su neispa-sakytu greitumu, tai žmonės wos įstengė pats iszsigelbėti, iszneszi krutanczių turtų ne gėlėjo.

Užsidėgė wokiszkio ciecoriaus girios.

Wokiszkio ciecoriaus girio-e Ro mintuose, Prusų Lietuwoj, jų dalyj tarp Szilny ir Rponiczių užgimė gaisras. Girių užveiztojas pakeikawo isz Goldapės pagelbos, isz kur atsiantų pora rotų kariūwų ir jiems pasisekė ugnį užgesinti, bet wisi iszdegė 100 margų. Ugnį užkrėtė grybautojai.

Isz Londono.

16 d. balandžio Londono lietu-wiszka "Szwiesos" draugystė parengė pirmąjį balų. Kadangi susirinkę ant baliaus ne apsigėrė, tai balius atsiuwo ramiai ir lietu-wisai swetintauzių akys sawe ne pažemino. Kadangi wienok baliaus rengėjai dar wiskę be apsirokawimo, tai nors susirinko diktai sweczų, bet kasztai draugystės iszduoti ne sugrįžo. Ant to baliaus buvo sukolectuots kiek pinigų ant reikalų musų spaudos parodos Parjūj.

Antas balius "Szwiesos" Dr. atsibawo 3 d. berželio. Parengė jį d samariai be žinios kitų; sawaitę prieš sekmines pasamdė salę, už draugystės pinigų davė atspaudinti užkwietimus; paskyrė prekę po 1 šil. nuo wy. Aszkio ir po 10 penų jeigu su motere. Kaip tą reikia suprasti? Tik po nusandymui salės ir iszdalinimui užkwietimų, wos kelias walandas prieš balų, susaukė draugystės susirinkimui. Kadangi kasof pinigų ne buvo, tai susirinkusiems atėjo sudėti po kelis shilingus ant užmokėjimo už salę. Alaus ir degtinės ant baliaus ne pardawinėjo, wuwo wien limonadas, cigarai ir cigarėtai ir sziki tokie užkandžiai. Už limonados bonkute, kokia wiam mieste kaszuoja į peno, emė net po 3 penus. Uždabris turėjo but ne mažausias, bet jis nėjo į draugystės kasą, tik į sanarių kuzenių, nes jie jį tuojau iszaidalino ir tai ne wisiems uo užteko. Sanarys Matonis, nors per isztisas 12 walandų isztowėjo prie durų atimindamas tikietus, gawo už sawo dienos darbą tik 6 cigarus ir 10 cigarėtų.

26 d. gegužės susitvėrė Londono lietu-wiszka kooperatywizka draugystė po wardu "Lietuva". Prisirazsusi yra jau 17 ypatų,

Istatymai daromi ir turbūt neužligio bus užbaigti. Tikimės, kad szita draugystė galės but wisioms susitvėrusioms ir twėriamoms Didės Britanijos lietu-wiszkom draugystėms paweikslu, kadangi prie jos priguli kelias apszwiestų ir dorų wyrų. Apie jos įstatų ir mierius wėliaus pranesiu, kada wiskas bus galutinai sudawadyta.

Londonietis.

Isz Amerikos.

Isz wijo japonszkus darbininkus.
REDING, CAL. Darbininkai Keswick kastyui isz wijo wisus dirbančius ka-ty-nėse japonieciuz. Japonieciams, ant apsisaugojimo nuo sumusizmo, reikėjo užszkoti ant beganczo trakto, kurs juos itgabeno į Reding.

Karscziai.

Pabaigoj perisitos sanwaitės szit te Kansas buwo didžiulisi szimėj kar-zčiai: pereinios sanwaitės serejoj widurdiuwy buwo 105° szilumos szeszėly; mie-tose wakarini Kansas pasimirė ne mažai žmonių nuo kar zezio.

Ar iszdunios maskoliams?

Philadelphioj, Crampo laiwy d rbtuwėj maskoliai dawė padirbtū kariszką laiwy "Wariag". Kada laiwas buwo gatawas, isz Maskolijos atkako kapitonas Behr su 52 jūrininkų jį paimti. Tarp tų jūrininkų buwo jaunas daktaras Alaksandrow, už kokį ten au-dėdijimą priesz carp, kaip prastą jūrininkas atiduotas į maskoliszką laiwy. Amerikoj jis pabėgo ir New York'e iszėmė pirmutines popieres. Kapitonas Behr, pasirem-damas ant esanczių traktatų, pareikalawo nuo New Yorko waldžiū iszdawimo Aleksandrowo. Jis liko-i suareztuots, kol su das ne nuspręs, ar reikia jį iszduoti maskoliams, ar ne. Prowę jį perkatinėjo Philadelphioj su džia Me Pherson. Aleksandrowo advokatas neužgina, kad pagal esanczius traktatus Amerika priwalo iszduoti pabėgusius Amerikos portuose nuo maskoliszkų laiwy jūrininkus, tik atsitikime su Aleksandrowu traktatai ne gal but pritaikyti, ne kada jis pabėgo, laiwas "Wariag" ne buwo dar gatawas, taigi Aleksandrow pabėgo ne nuo laiwo. Nežinia dar, kokį sudžia iszduos nusprendimą ir ar tuom nusprendimu pasiganėdys Maskolijos randa?

Neiszmintingi sztukoriai.

Buffaloj priwiso jaunų waikių, kurie užkabineja balta apsi-rėdžiusias merginas ir beznekdami, aplieja jų drabužius su juodytu (atramentu). Jau daug kartų tokiu nelaimė pasiekė lenkiskas merginas ir jos pasiskundė policijai. Likosi suareztuoti du waikiniai: Rudolf Thebe ir Karolius Thorne. Pas juos wienok nerado juodytų ir jie ginasi ir teinasi, kad ne jokios piktos mislies ne turėjo; merginos wienok, kurių pirmiausia apsiereiskė medwiles pouduse ir platiosi telp greitai, kad ap'e gesinimą ir kalbos ne galėjo žinti. Hobokeno ir New Yorko lgonbucizai pilni suzeistų ir apkultų pasziedžių ir laiwy tarnų ir jūtininkų; skaitlių suzeistų paduoda ant 400.

Kowa terp dwieju kunigų.

"New York Herald" pranesza apie bjaurią karę tarp dwiejų lenkiskų kunigų mieste Bayonne City, netoli New Yorko. Mat senasis prabaszczius likosi nuo wietos praszalintas ir jo wietoj wyskupas paskyrė kitą. Atėjus naujam prabaszczui, senasis ne norėjo apieiti wieto. Susirinko szalininkai abiejų lenkiskų dusezių ganytojų ir pereinios subatus diena prieszais bažnycią praisidėjo mu-zė, kuriame keli szim-tai kursztų katalikų emė dalywum. Muszis pasibaigė pergalejimu senojo prabaszcziaus armijos ir naujas, kaip karžygis triumfatorius su sawo kariuona jėjo į bažnycią. Kadangi musziszkiai kunigėliai wismė seka lenkiskų mokintojų keliais, tai kasdien kur pas mus dabar atsi-bus tokia swarbi kowa? Wietų kur ne tik kunigai waldo para-piją yra juk ir pas mus Amerikoj ne mažai. Gal but, kad ant isz-wengimo tokių papiktinimų wys-

kupai ir ne drysta praszalinti nuo waldymo parapijų niekazu kunigų?

Norejo paplauti sawo wyra.

New York. 25 d. berželio, gywenantis po nr. 402 E. 15 ul. Adolf Wolfe, naktį iszbėgo isz namų, szaukdamas pagelbos, ant ułyczios ir patiktam policijantui papasakojo, kad ant miegančio užpuolė su britwa, įgawusi proto sumaiszypą pati ir perpjowė gerkle. Isz tikro Wolfe turėjo perpjautą kaklą. Nuejęs į gywenimą, policijantas rado ten Wolfienę su perpjautu kaklu. Jos wyras suzeistas ne mirtinai ir be abejonės į zgis, iszgydyti p czig nėra didelės wilties.

Isz meties pasiskandino.

New Orleans, LA. Gywenocia italijonas Juozas Macheca drauge su sawo sesere. Pasimirus tėwams, abudu atkako į Ameriką, gywenowisda drauge, eidawo į tą patį darbą. Nė jokiu ne mažiausiu nesutikimų tarp brolio ir sesers niekada ne buwo. Neseniai mergina susipažino su jaunu italijonu ir susižadawo. Dažinojė apie tai broliui, isz nu-ludimio, kad jam reiks persiekti su mylima sesere, pasiskandino; sesuo teipogi szoko į uę ir prigirė.

Pakore buwusi urednika.

WASHINGTON, D. C. Likosi czia pakartas Benjamin Hell Snell, buwęs sekretorius pensijų biuro. Soell užmushė 13 metų Lizzie Wie-emberger, kuri buwo j imylėjęs. Swerė jis 295 swarus, todėl kaklas ne iszlaikė kuno sunkenybės ir galwa kilpoji likosi nutraukta.

Raupai tarp sugryzusiu nuo Filippiu kareliw.

BOITE CITY, IDAHO. Tarp idios liuosnorių, sugryžusių nuo F. lpinų salų, apsiereiskė raupai (leprosa). Prawardes apsigryzuji kareliwų tuoma tarpu liko paslaptį, bet apie apsiereiskimą ligos dawė žinią szeto sweiktos užwėzdai.

Balsi nelaimė.

New York. Sudegė czia do-ka: Brems ir Humburgo garliawų; Brems pasziediniui garliawui "Saale", "Bremen", "Main" sudegė iki wandens pawirsziui, garliawys "Phoenicia" druczai pagadytas, iszliko tik garliawys "Kaiser" Wilhelm der Gro-ss", kuris kai tik buwo atėjė. B dėj gaisro padarytą skaito ant \$10000000. Skaitlių sudegusių pasz enų skaito mažausiai ant 200; sudegusių garliawo tarnų ne paduoda. Garliawys "Saale" buwo parengtas ant iszplaukimo; ant jo buwo 456 pa-žeriai. Ugnis pirmiausia apsiereiskė medwiles pouduse ir platiosi telp greitai, kad ap'e gesinimą ir kalbos ne galėjo žinti. Hobokeno ir New Yorko lgonbucizai pilni suzeistų ir apkultų pasziedžių ir laiwy tarnų ir jūtininkų; skaitlių suzeistų paduoda ant 400.

Explozija.

KANKAKE, ILL. Dirbtuvėse "Standard Starch Co." atsitiko parako eksplozija, kurios mirtinai likosi suzeistas dirbtuwėj užweiztojas, 6 gi merginas darbininkes užbėrė iszgriauta triubos siens. Isztraukė jas rods gywas, bet wisos yra sunkiai ir pawojingai apkultos.

Gaisrai.

PHILADELPHIA, PA. Sudegė czia Maslando ir sunų diwonų dirbtuvės. Bledj ugnies padarytą ekaito ant 150000 dol.

PITT BURG, PA. Sudegė czia warstotai Best Manufacturing Co. Bledj ugnies padarytą skaito ant pusės milijono dalfų. Prie geinimo-wienas ugnagesys likosi užmushė, o 11 sunkiai suzeistų.

Wetros ir ledai.

Szte-e Oklahomoj bairi wiesula Braver pawietij daug triobų iszgriowė. Laikę tų wėtrų du žmonės sugriawusios namuose likosi užmushė, o 11 sunkiai apskulti.

BIRMINGHAM, ALA. 26 d. berželio bairi wiesula perėjo szitame sztetė per Jefferson ir Walther pawieciuz ir labai daug bledies pridirbo. Iszpaikino jawus ant laukų, medžius isz szakų iszrowė; sugriowė dang triobų. Prie

to ir kelios deszimtyz žmonių likosi apkultų, tik ant laimės ne pawojingai.

LEWISTON, IDAHO. Idaho pawietij smarkus ledai iszmushė, labai didelius laukų plotus, teipgi nudaudė sožuose medžių wai-sius. Ledai puolė wiszios kiau-szinio didumo ir jie iszmushė daug parsų ir wisokių naminių paukszių.

OMAHA, NEBR. 27 d. berželio, sziauriniuose kraszuose Neb raskos siautė bairios wėtros ir audros, kurios ant 100 ketwiri-nių mylių daug bledies pridirbo. Ant farmų iszgriowė daug triobų ir jawus ant laukų isznaikino.

Isz darbo lauko.

CONNELLSVILLE, PA. Czianyszcziis cinkinės bledos dirbtuwės likosi uždarytos.

JOLIET, ILL. Dirbtuwės Illinois Steel Co. pradėjo wėl dirbti ir 2800 darbininkų gawo darbą.

YOUNGSTOWN, OH. Darbai wisose szito miesto dirbtuwėse eina dabar silpnai.

DR. AIRY, GA. Bus czia atidarytos naujos anglių kastynės, kurias rengia kompanija turinti \$1000000 kapitalo.

CONOMBRUO, PA. Netoli szito miesto Midland Coal Co. keti na atidaryti naujas anglių kasty-nes.

MUNCIE, IND. Pasilowė darbi Midland Steel Co. dirbtuwėse ir per tai 1000 darbininkų ne teko darbo.

WEST HOME-TEAD, PA. Bus czia pastatytos kelios naujos dirbtuwės, kuriose patilps prie darbo 3000 darbininkų.

PITTSBURG, PA. Prie augztų peczių Schenbergo ir Lucy dirbtuwės pasilowė darbi, kadangi pasirodė reikalingais wisoki patalys mai.

CONNELLSVILLE, PA. Pereiti sanwaitę degė czia tik 17458 pecziai. Prie wienų peczių dirbo per isztis sanwaitę, prie kitų gi tik 5 dienas.

HOCKING VALLEY, OH. Darbai eina czia gerai, geriaus negu kitais metais. Ir isz kitur atkak kalnakasiai greitai gauna czia darbą.

Darbai anglių kastyne Alabamoj eina labai gerai. Nors kastyne dirba pilnų laiką, bet isz kasty anglių neužtenka ant reikalų wietinių fabrikų.

SCRANTON, PA. Czianyszcziis czios plieno dirbtuwės likosi uždarytos ant wisados; kompanija perkelia jas į Buffalo, N. Y.

COLUMBUS, OHIO. Czianyszcziis czios plieno dirbtuwės, kurios neseniai likosi uždarytos, wėl pradėjo dirbti ir 2500 darbininkų gawo jose darbą.

SEATONVILLE, ILL. Czianyszcziis kastyne pradėjo dirbti tik puę laiką. Szwieziai atkakusiam labai sunku gauti darbą, kadangi ir wietinių darbininkų diktai yra be darbo.

DELHART, MICH. Bus czia pastatytos didelės plieno dirbtuwės, kuriose patilps 850 darbininkų. Darbai prie szitamo praisidės dar szj metą, o nuo kowo mėnesio ateinanczių pradės jose dirbti.

FLUSHING, OH. Netoli nuo czia likosi atidarytos naujos kasty-nės, bet j-se isz kitur atkak darbininkai ne gali gauti darbo, kadangi ant wietos yra užtekčiai darbininkų daugias negu reikia.

PITTSBURG, KANS. Traukias czia kalnakasių sztraikas. Tegul todėl nieks czia ne keliauja darbo jieszkoti. Nors sztraikai ir pasibaigti, tai isz kitur atkak ne gali gauti darbo, kadangi turėjo pasiliauti szitose kastyneis ir 2000 anglekasių ne teko darbo. Sztraikai užgimė todėl, kad kom-

panija wežėjams pradėjo nutraukti po 10c. nuo dienos uždabio.

Buffalo, N. Y. Sztraikas czianyszczių siuwėj pasibaigė, kadangi mat jiems pasisekė susitaikyti su darbdawiais. Darbininkai sztraiką laimėjo, kadangi darbdawiai priwersti bawo su tiktai woi ant wisų darbininkų reikalawimų. Szpouse galės dirbti tik prigulinti prie unių siuwėjai. Darbdawiai priėmė pu sę sztraiko kasztų ir sutiko pastatyti kauciją kaipo ženklą, kad p-darytos sutarties ne laužys.

Isz Lietuwiszku dirwu.

Ar leidžia Lietuwiszkas knigas Maskolijoj?

Paskutiniuose laikuose keli musų korespondentai praneszė, kad siustos į Lietuvą knigos ne politiskos įtalpos pateko į rankas tų, kuriems buwo iszistuos. "Saule" gi apsiereiskė, kad ji žinanti, jog knigas, kurios nieko priesz waldžią ir tikėjimą ne ruszo, maskoliszkas randa leidžia į Lietuvą. Kad "Saule" mėgsta leisti melagingus pska-lus, mes tą seniai žinome, žinome teipogi, kad ji mėgsta užtarti už maskoliszką waldžią. Reikia mat atlyginti maskoliams už priėmimą į sanarius Peterburgo literariskos draugystės (nežinia tik katos, nes Peterburge yra trys rando uždarytos tokios draugystės?), kuom p. Baczkas kas sawo laike pasigyrė per "Saule".

Ne apie nuopelnus wienok p. Baczkas maskoliams norine kalbėti, bet wien apie tai, ar maskoliai leidžia lietu-wiszkas knigas į Lietuvą, ar ne. Kad per maskoliszkų waldžią neapsi-žūrėjim, ar gal todėl, kad dėl tanki priestardaujančių tiesų maskoliszi uždėdinkai nežino ką daryti, gali patekti wiena ar kita atėjusi isz užrubėdžių lietu-wiszkas knigutė, to mes neuzginame; atsitikimai toki buwo užstojas ant sosto carui Aleksandrai III ir dabar atsitiko, kad kelios lietu-wiszkos knigutės, iszsiustos isz Amerikos, pateko adresantams. Tas wienok wien parodo, kad maskoliszkos cenzuros nefino pacios ką daryti su uždardimu lietu-wisz-kų knigų, kadangi spaudos užweizdos pawadwyjimuose yra pasakyta: kad atėjė isz užrubėdžių drukai mažai iszsiplatinsiosie kalbose, dėl kokių nėra cenzorių, gali but adresantams iszduoti be cenzurawimo. Lietuwiszka mo-kanczio cenzoriaus nėra nė War-szawoj nė Wilniuje (Winiuje dabar wisi nėra užrubėdžinės cenzuros, į Lietuvą adresuotos laikraszcziuz ir knigas, stėjusias isz užrubėdžių, cenzuruoja Warszawos cenzoriai). Taigi atsitikimus, kur iszsiustos isz Amerikos kelios lietu-wiszkos knigutės pateko adresantams reikia aiszkinti wien tuom, kad Warszawos cenzoriai, gawę isz užrubėdžių nesuprantamą knigutę, nesirupio wisi persitikinti, kokioj kalboj ji atspausdinti, bet daleido siusti adresantui pasiremami ant to, kad rasztai mažai iszsiplatinusie kalbose gali but iszduoti adresantams. Kad teip cenzura manė, galime spręsti pasiremamus ant to fakto, jog ta pati kniga wieną kartą pateka adresantui, k-tą gi kartą grįžta szgal su pažėnklinimu, kad ji cenzuros užbraust. Tas atsitiko jau keli-karus su kniga "Moklas apie žemę", teipogi su sluzeziamoms maldaknigems, kuriose juk nieko nėra priesz waldžią, ne priesz tikėjimą nėra. Wisokius uždardus rasztus, tame ir lietu-wiszkus, nors juose but ir dawiasiai sztraipsnių priesz randą ir priesz tikėjimą, be cenzurawimo Maskolij gali apturėti liuosai isz užrubėdžių augstesnių rangų (nuo 5-tos) urdujka, mokslincais, moksliszkos įtalpos ir priwatiszkai žmonės dėl moksliszkų reikalų, bet paskutiniai ant to turi iszsidirbti spaudos užweizdos dalei-dimį; tokį daleidimą turi iszsi-platinoti ir laikraszcziuz norinti isz užrubėdžių gauti uždardus rasztus. Reikia czia dar praduti, kad Peterburgo Mokslu akademi-ja, Geografiška Draugystė ir uniwersitetai net Maskolijoj turi

tiesą spaudinti lietu-wiszkus rasztus lotyniszkoms literoms, bet su ta pasarga, kad jų iszleistos knigos ne bus platinamos tarp Lietuwos žmonių.

Pagal Maskolijos tiesas wienok platinimas tarp žmonių lietu-wiszku knigų lotyniszkoms literoms Lietuwoj uždardus, jų ne gali liuosai leisti isz užrubėdžių, melagingai todėl "Saule", užstodama už caro waldžias, nori sawo skaitytojams įkalbėti. Pirmiausiai tokį uždardimą primetė Wilniaus cenzurai 1865 m. garsus Murawjew; pa-baigoj septintos deszimties metų Murawjewo pawadwyjimas, iszduotas wien ant Wilniaus apskri-czio, likosi iszplatintas ant wisos Maskolijos ir pastojos wisos Maskolijos tiesoms. Dabar tą uždardimą ne gali jau praszalinti wienas ministeris, tą gal padaryti wien wiespatystės roda ir minis-terų susirinkimas. Lietuwiszkos knigos todėl spaudintos lotyniszkoms literoms, nors jos butų ne kalocziausios įtalpos, ant platinimo tarp žmonių uždardus wiespatystės tiesoms. Jeigu tos tiesos bus nuimtos, tas turi but wies-pai pagarsinta.

Isz Brooklyno, N. Y.

Czianyszcziiai lietu-wiszki soci-jalistai nusprendė per wasarą pasisieti ir paliauti wedę agitaciją; gal rudenį agitacijos uštai smarkiaus negu iki szio! Per wasarą nėri mat sudrutinti pajie-gas ant szwiežio oro, praleisti atliekamą laiką ant didesnio apsi-szwjetimo, ant skaitymo knigų ir laikraszczių. Katrie ne turi dar ukėsiskų popierų, tai žada jas iszsiimti, kad galėtu balsuoti už sawo partijos kandidatus. Dabar mat czia lengwiau gauti ukėsiskas popieras negu kitąsyk, gali jas gauti kas tik nori, ne reikia nė klausyti mokėti, tik turėti liu-dytoją, kuris pažintų per 5 metus Amerikoj gywenant; turi pasakyti, kada atwaziawo į Ameriką, kiek turėtu ir kaip ilgai gyvena Brooklyne, užmokėti prigulinti mokestį ir gauna pilnas popieras.

Brooklyno lietu-wisai socialistai sutvėrė "Socijaliszką prekystos draugystę". Istojantis moka į draugystės kasą 50c. ant sanwaitės; dabar kasoj yra jau su wirszum 100 dol. Prisirazyti gali kiekwienas lietu-wis be skirtumo tikėjimo ir asabiskų pawel-gų. Kandidatas priwalo per laiszkus atsiliepti į draugystę ir isz jos gauna atsakymą. Kiekwienas sanarys, kada tik nori, gali isz draugystės atsitraukti ir wisi jo įmokėti pinigai turi jam but sugrąžinti. Sanariai wisi turi lygias tiesas, wisi moka po lygias, taigi po 50c. ant sanwaitės. Wėliaus pristojantis, pagal draugystės nutarimą, gali mokėti į stodamas po 5 dol. ir kas san-waitę po 1 dol., kol jo įmokėta suma neusiulygis su įmokėjimais wisų kitų sanarių.

Brooklyns daugiausiai lietu-wių kriauczų; jų bus czia apie 100, kadangi czia yra apie 50 lietu-wiszku kontraktorių, kurie wuwo konkurenciją tarp sawų ir su kitų tautų kontraktoriais. Prie kriauczų dirba lygiai merginos kaip ir wyriskiai. Darbo laikas ne apribėtuotas, kaip katras nori, teip ilgai d rba: 10, 12 ar 15 walandų ant dienos. Kadangi lietu-wiszki kontraktoriai ne mėgsta gerinti įrankių, tai jiems ne teip lengwa wartyti konkuren-ciją su kitaucziais, jie gali konkur-uoti su kitais wien mažiaus mokėdami darbininkams ir reika-laudami nuo jų ilgesnio darbo. Dabar wienok jau ir tuli lietu-wiszki k. ntraktoriai bando gerinti darbo įrankius. Tų pėdoms turės, žinoma, eiti ir kiti.

Isz Pittston, Pa.

Pas mus sunku ką gero nu-weikti, kadangi geri užmanymai randa daugias priesų ir ardyto-jų negu priarėjų ir paragintojų prie gero. Sztai neseniai pas mus susitvėrė liuosas tautiszkas, be tikėjimiskų wystikų bla-tywystės draugystė po wardu "Žwaigždės Liuosybė", kuri nie-kam kelio neužstoją, ne nesioja ki-zeniuose nė akmenų nė supu-wisų kiausinių, ką teip mėg-

ta jos prieszai, bet ji ne gali nuo priesų atsigtinti. Nežinia dėl ko, ji ne turėjo laimės užsiplėnyti ant malonės musų duszių gany-tojų, wadowo į dangų. Gal but, kad jis todėl tos draugystės ne-uzkenczia, kad ji ne bažnytinė, kad ne prisideda prie dauginio bažnyczios turtų? 20 d. berželio wadowas į dangų Diewo namuose wysap keikė ir niekino "Žwaigždės Liuosybės" draugys-tę, jos sanarius prawardziawo ne labai gražiais ir ne labai tinkan-cziais Diewo namuose žodžiais. Neužteko prawardziawimui, bet dar, kaip mokėjo, teip draudė žmonės nuo prisiraszymo į minė-tą draugystę. Kodėl? Argi mu-sų duszių ganytojai parankiaus, jeigu žmonės girtuokliauja, wiet-tons blaival užsilaikyti? Gal isz girtu greicziaus pinigų galima iszskautyti? Labiausiai draudė nuo prisiraszymo naujai atkakusius, turbūt dėlto, kad tie, ma-matydami tėwneį dorensius duszių ganytojus, labiaus negu il-giaus Amerikoj iszbuwė užsitiki ant jų doros; su tokiais todėl A-merikos kunigams biznis geriaus eina. Niekino ir knigynų, saky-damas, kad jame knigos wien Szilupinės. Nežiurint wienok ant tų drausmių, keletas naujų sanarių lygiai wietinių kaip ir isz aplinkinių miestelių pristoją į mu-sų draugystę ir pagyrė musų už-manymą. Neklausykite todėl neiszmintingų drausmių, nes jos paeina isz piktuomo, o pykstanti niekam ne gali duoti geros rodos; raszykitės prie pikezų niekina-sios draugystės, o neuzligio ji turės sawo knigyną, kuriame wisi atliekamą laiką ramiai galės praleisti, labiaus sawo protą pralawint, geriaus apsi-szwieiti.

5 d. berželio Pittstone susi-tvėrė "Katalikiszkas Kliubas", prie kurio musų kunigėlis ragina raszyties kiekwieną jo rodų klauwanti. Nors szitas Kliubas su tokiu didelin triuksizmu užgimė ir nors jį teip karztai me-mia dwiszkas wadowas, jis neau-ga teip kaip uždėtojai ir uštārėjias norėtu. Nedaug lietu-wių nori jo raszyties, kadangi mat reikia dėti tuojaus pinigų ant wedomo isz pradžių užwestų prowę. Kliu-bas, nors wadinasi katalikiszkas, bet su prowoma ne wisi krikščio-niszkų pasi-odo, kadangi jau jos parodo, kad apie krikščioniszką meilę jo sanariai ir uštārėjias atžargą tui supratimą. Kaip uštārėjias mokina, teip mokintiniai ir elgsiai!

Dr. Z. L. Sanarys.

Isz wisur.

|| Bombay apskritij, iki 16 d. berželio buwo 15479 apsigrimai cholera, isz apsigirusių 10277 žmonių pasimirė.

|| Mieste Oporto, Portugalijoj, azijatiszkas maras, kuris buwo jau su wisu isznykęs, isz naujo apsiereiskė.

|| Pietinėj Iszpanijoj, miestuose Kordowoj ir Malagoj pereinios sereδος dieng dawėsi jausti žemės drebėjimas. Mieste Malagoj nuo to diktai namų suskilo.

|| Kaip paduoda Warszawos lenkiszki laikraszcziiai, szitame mieste bus parengtas uniwersite-tas abi augszciausią mokelų mokykla moterims.

|| Londono susėkė ne tikrų pinigų dirbtuwę; dirbėjai dirbo pinigų pietinės Amerikos republi-cų. Policija jų namuose rado ant 4 milijonų doliarų jau gatawų, jų padirbtų pinigų.

|| Netoli kaimo Woznesenskoje, ant Wolgos, waziuojanti į szilubą weselniką nuo augszto kranto su wežimais nusirito į u-pę. Prie to 55 žmonės prigirė.

|| Prusų randas padidino iki 33000 markių dowang tam, kas padės waldžioms surasti užmushė-jų gimnazijos mokintinio Winte-ro. Užmuszta ta atsitiko mieste Konitz. Wietiniai krikščionys wis nužiuri žydus, kad jie Winte-ro papjowė dėl kraujo, kurisai buk žydams reikalingas tikėjimiskoms ceremonijoms.

Ant Kaspiškų jurių, Krasnowodsko užtauko smarki vėtra užklupo išplaukusius ant žvejų nės žvejus. Daug žvejų valčių paskandino. Prie to prigėrė 10 žvejų.

Angliskoj Guyanoj, angliskas garliavys, pagriebtas srovės ant upės Demari, likosi į mestas į vandens puolimą Tumatunari ir susidaužė. Prie to 60 žmonių prigėrė.

Windobonos laikraštis "Fremdenblatt" praneša, kad mieste Tepgoveszt, Pietinėj Wengrijoj, sugriuvo naujai statoma statiatikis cerkvė. Prie to 5 darbininkai liko užmūšti, o 35 baisiai sužeisti.

Ispanijoj, ties miestu Toledo, siautė baisi viesula ir ledai, kurie ant labai didelių plotų išnaikino jaus, wynyzius ir waisinius medžius. Ant miesto ulyčių ledai gulėjo ant dwiejų pėdų storai.

28 d. berželio Ispanijoj siautė baisios audros su debesų praplyšimais, kurie ypacz provincijose Marcia ir Aicante daug bėdies ir nelaimių pridribo. Upės umai užtvino, išsiliėjo per krantus. Kaip sako, rīe to net keli šimtai žmonių pražuvo.

Angszechiasius Wokietijos sudas, už rinkimą aukų į Rispervilliaus fondą, nusprendė iešioti lenkiskoj laikrašcio Witoldo Leitgebber ant wienų metų kalėjimo; kitus gi drauge su juom suarsztuotus: krauczių Kolendą ir drukorių Melerowiczą, isztėisio.

Iz Berlyno atėjo žinia į New Yorką, buk trys metai ant orlaiwio iszkėgus ant sziaurinio žemės poliaus garus Andree, apie kurį tikėjo, kad pražuvo, yra gywas. Žinia apie tai į Berlyną atėjo iz Vardoe, Finlandijoj. New Yorke wienok nieks ne nori tikėti, kad tai būtų teisybė.

Mieste Moguncijoj, Wakarinėj Wokietijoj, iszkilningai apwaiszcziojo 500 metų sukaktą wes iszradimo druko ir gimimo diena jo iszradėjo Jono Gutenbergio. Czia yra parengta ir paroda senų prancuziskų, woksizkų, ispaniskų, portugaliskų ir maskoliskų drukų; lietuviskų, žmona, czia nėra.

Durpinyziose kaimo Damenodėj, Szechwio provincijoj, Prusose, iszkasė gerai užsilaikų kuną žmogaus, aprėdyto į storą sernėgą su wyžoms ant kojų. Kaip twirtina D-ras Szechwio Kylaas, kunas tas iszgulėjo mažiausiai 1500 metų, o wienok tiek gerai užsilaikęs, kad net weidą galima iszkasti matyti, ant galvos yra tankus rudi plaukai. Neseniai tose jau durpinyziose rado daug senų pinigų, kurie, kaip pasirodė, waina nuo pirmo mūsų metskai lo amžius.

Terp karewų nemokanczių skaityti ir raszty daugiausiai yra Maskolijoj, nes ant 1000 karewų wienoka ne skaityti ne raszty 738, Ispanijoj 700, Italijoj 480, Austrijoj 338, Belgijoj 155, Anglijoj 127, Prancuzijoj 123, Holandijoj 18, Wokietijoj 12, Szechwarijoj ir Szechwidijs tik po 5. Taigi, iszėjus Maskolijos, katalikiszuose krasztuose daugiausiai yra ne mokanczių ne rasztyti ne skaityti.

Neseniai iszėjo statistika Peterburgo už 1898 m. Iz jos matyti, kad tuose metuose Peterburge buvo suarsztuoti 121599 žmonės, taigi su wirszom 10%. Isteistuwiauczių mergiųjų czanczių po policijos užwezdą buvo 5189 (tuom slapta, be policijos kontrolės užsiimanczių. Žmona kelis kartus buvo daugiausiai, iz kurių 637 gywio paleistuwistės namuose, kitos gi sawo pasamdytuose gyvenimuose. Terp paleistuwiauczių mergiųjų daugiausiai buvo jaunų: turinczių nuo 15—20 metų buvo 1126; turinczių 20—25 m. 1527; nuo 25—30 metų 981. Užsiimanczių tuom smatu netruko ir senų: policijos surasze yra 13 pa-

leistuwiauczių turėjusių po 50 metų. Nelabai dorai gywana mat caro sostapilės gywentojai.

Lenkai ir lietuviai.

Mets po metų wis tolyn kyla tarp lietuvių susipratimas, pajiegos jų, kaip atskiros tautos, wė didinasi, kaimynai wis tankiaus patiria apsireiszkimus lietuvių atbudimo, bet ne su wieno iszk kaimynų siekais musų siekiai teip tankiai nesiremia, kaip su siekais lenkų. Lenkai yra netik musų artymiusi kaimynai parabežiuose Lietuwo, bet ir widauryje: kaimuose bajorai, o miestuose miesczionys, pawirte į lenkus, stoja už juos ir pritaria lenkų siekais. Lenkai žiuri ant jų, kaip ant sawo tautiecių ir sziausiasi, jeigu tie tarimieje lenkai nori eiti iszwien su lietuviais. Neiszmintingesnėj lenkų dalys net patį lietuvių atbudimą laiko per negeistingą lenkams, nes tokiu būdu netik iszsprasta isz jų rankų lietuviai, kuriuos jie tikėjosi su laiku paweršę į lenkus, bet dar lietuviai gali patraukti prie sawų ir sulenkėjusius bajorus ir miesczionis. Iszwintingesnėj lenkų dalis, nors atsisako nuo tikrųjų lietuvių ir nepeikia juos už atbudimą, bet nenori daleiti lietuviams patraukti prie sawų ir miesczionių. Kaip aiszkus paweikslas ezito lenkų geismo—yra pasielgimas lenkų darbiniskos partijos, kuri yra labiaus mums prilauki už wias lenkų partijas. Sawo programe įjarsina laiswę ir lygybę wisų tautų, žinomą ir lietuvių, bet po lietuviams suprantą tik lietuvių kalbanczius lietuwiskai, tuos gi, kurie kalba lenkiskai, o ypacz lietuvių miesczionis ji, kaip įmanydama, stengiasi prisiegti prie lenkų ir palikti teip ant wido. Isz kogi tū matyt? Sztai isz kol Kwip wisur teip ir Lietuwoje, kur yra įwairios luomos, yra ir ywairios partijos su tam tikrais politizkais ir ekononizkais siekais. Terp Lietuwo darbinjų o ypacz didesniuose miestuose: Wilnuj, Kauna ir tt. eina judėjimas ir jau isz seno yra twirta organizacija. Darbininkai prigulinti prie organizacijos laiko sawę per lietuvių ir pati organizacija wadinasi "Lietuwiszka Social-Demokratizka Partija"; reikalus sawo laiko per bendrus su reikalais wisų lietuvių, nors kalbą watoja lenkiską, nes ypacz Wilnuj didelė didžiama darbinjų moka tik lenkiskai. Toji organizacija netik wadinasi sawę lietuwiška, bet ir darais sawo tai patwirtina: kur tik gali, jwada lietuwišką kalbą, iszduoda sawo kasztu netik lenkiską laikrasztį, bet ir lietuwišką ir dar kelios lietuwiszkos darbinjakms tinkanczių knygutės tapo jos iszleisto: ir toliaus bus iszleidžia mos. Pirmą gegužio dieng pernai Wilnuje proklamacijos į darbinjakms buvo isz įpintos d ieziose kalbose: lenaiszkoje ir lietuwiszkoje, o Kaune, kur daugumas darbinjakų moka lietuwiškai, tik lietuwiškoje.

Pirmiaus, kol nebuwo lietuwiszkos darbinjų partijos, tarp Wilniūs ir Kauno darbinjakų agitacija warė lenkai ir wadino tada sawę wilmeczius ir kwieciezius lenkais, o programe ju buwo—rupintiesi apie iszliuosawimą Lenkijos isz po Maskolij; wiskas tas, žinoma, atsimainė, kada tarp darbinjakų tapo įsteigta "Liet. Social-Demokratizka Partija", per tai ir nepatinka ji lenkų darbinjakiskai partijai, per tai ir stengiasi ji sugriaut lietuwišką organizaciją o įwesti wėl lenkiską. Nusprendimuose susiawiawimo lenkų darbinjakos partijos yra sziteip pasakyta: "Kadangi musų principai neda leidžia jokių užgrobianczų tendencijų, susiawiawimas pripadista atsakyrama rewolucijonizskų organizacijų lietuwiškų kuopų (t. y. tokių, kurios sawo agitacijoje watoja tik lietuwišką kalbą) ir rodija centralizskam komitetui sueti su jomis į juwacziausią pažintį, parentų ant sawo witarpinės pagelbos, ant kiek tuo kuopos sawo darbu nekels neapykantos prieš lenkus, teip naudojantis užgrobiancziams carzmo siekais.

Kadangi Lietuwoje yra daug

darbinjakų newartojanczių lietuwiszkos kalbos, o surisztų su lenkų darbinjakais wienokuma kalbos ir istorizskos tradicijomis; kadangi ne politizskos, ne ekononizskos sanlygos nereikalauja atskyros organizacijos, kaip tai stengiasi padaryti kuopelė pawadinsi sawę "lietuwiška social-demokratija", susiawiawimas ne pripadista "lietuwi. socialdemokratijos" ir rodija centralizskam komitetui atkreipti dar didesnę ogu iki sziol atidą ant platinimo tarp tų darbinjakų politizsko susipratimo ir pritraukti juos prie lenkizskos darbinjakų organizacijos".

Sztai kaip twirtai isisegus į skwernus lietuviams stengiasi jų nepaleisti nuo sawų net liberalizskiausia isz wisų lenkizskų darbinjakiską partiją, kuri sawo programe atmeta wioskias "užgrobianczias tendencijas". Ką jau kalbėti apie kitas mažiau tolerancizskas lenkų partijas! Tolerancizskos lietuviams niekur neudtinki tarp lenkų.

To dar ne gana! Ant topat susiawiawimo lenkų darbinjakiską partiją nutarė reikalauti nuo rusizskos darbinjakiskos partijos, kad anoji "prisidžia be žinios ir sutikimo lenkų darbinjakizskos partijos nesuineszti su jokia rewolucijonizska organizacija Lenkijoje ar Lietuwoje, iszkiriant tik lietuwiszkas organizacijas (t. y. tokias, kurios agitacijoje watoja wien tik lietuwišką kalbą)". Nelimingi lietuvių, wos tik kuris praznekės lenkizskai, tad jau jis ir tampa lenkai! Ne Maskolijos wiausybė nedaro teip su lenkais, kaip lenkų darbinjakiską partiją malonė padaryti su lietuviams. Ypatings daiktas, kurį juo nemato neuoseklumo; nori juo arcziausiai susieti su lietuviais, kad lietuviai neceletų neapykantos lenkų tautos, o pats tuom tarpu parodo, kad pats yra priešijakis lietuvių tautos, kad negalėdami užgrobti wisų Lietuwo, jie prikimbi nors prie tos lietuvių dalies, kuri kalba lenkiskai, o tokiu neapykanta, kaip pats labia teisingai isztartaria, yra "labai naudinga užgrobtiems carato siekais".

Nuosetlumo tarp kitų lenkizskų partijų nėra, ką įieszkoti: tarp jų niekur ne rasi tokių, kurie norėtų lietuvių už sawistowę, atskirų tautų laikyti ir kurie pripažintų lietuviams tokias tiesas, kokių sau geidžia. Ant jų iszlygų, kokias mums lenkai siūlo, niekada ne susitalkysime ir isz susiawikymo mažai turėtume naudos, kadangi ten, kur tik eina apie lietuwiszkus tautizskus reikalus, lenkai ne pasirodo musų padėtojijs, bet jie įsireiz stabdo tokius musų darbus.

Nuo kaip seniai žmonės pažišta rasztą?

Pirmutiniai, atsiradę ant žemės, žmonės rasztu ir literu ne pažinojo, protizskai stowėjo jie ant labi žemo laipsnio, nesiskyrė tame žymiai nuo tų laikų žwėrių. Klausymas todėl, nuo kada žmonės pradėjo wartoti rasztu lite ras ir kokios jos buwo. Rasztus žmonės watoja wiskius: Amerikos indijonai watojo rasztą pawiekslinį, taigi jie dirbo pawieksliu tų daiktų, kokius norėj arasztyti; ji watojo teipogi mazginį rasztą, taigi dirbo mazgus ant wirwuczių. Senovės Egipto heroglifai yra tai isz daleles paweiksliniai rasztai, ant jų sujungimo buwo wartojami kitoi ženklai. Chiniecių literos reiskia ne wien literas, bet wiskius skambėjimus, todėl chinizskų literu yra tukščiancziai ir wiskas jas tik mokyti gali pdaiti ir atmintinį palaikyti.

Neseniai Britizskų Gamtos Mokslų Tirtinetoj draugystė, jos sanarys Fliders Petrie skaitė pranešimą apie senąją rasztą, pasiremdamas prie to ant tikrų isztirnių, o ne ant spėjimų. Jau iki 5000 metų pirm Christaus gimimo, taigi pirmiaus negu, kaip sawo biblijai, likosi suwturta musų pasaulė, Egipte watojo rasztą, kuriai wienok ne stowi nė jokio giminystoj su weliuws atsiradusiais heroglifizskais rasztais: szitie atsirado po 3000 m. prieš

Chr. gim. Tie pats rasztų ženklai, atrasti ant salos Kretos, parodo, kad tas pirmutinis egiptizskas rasztas iszsiplatino krasztuose prie Terpdeminių jurių 2000 m. pirm Christaus gimimo. Karijoj ir Ispanijoj rado 60 rasztų ženklų, kuriuos laikė už iszplatintą senovės balsinį grekizską a'fabetą, kuriai turėjo 42 ženklus ant iszreiskimo skambėjimų; rasztai wienok Ispanijoj užtikti buwo egiptizskai; su laiku skaitlius ženklų pasidaugino iki 2500; Ispanijoj gi watojo jų tik pusę. Rasztus tuos iszplatino jurių pabrastų miestuose fenikizski prekejai ir tulus isz jų isz pradų watojo ant paženklinio skaitlinių. Anglizski tirtinetojai szie metų netoli Konfos, ant salos Kretos, atkasė daug molinių lenkuzių su senovės rasztais, kokius watojo Egejizskų jurių salų gywatojai prieš atsiradimą tikrų grekizskų literų. Reikia czia pridurti, jog chinizskose ir indizskose chronikose minawojami rasztai surasztyti ant deszimčių tukščianczijų metų pirm Christaus gimimą, nežinia tik, ar tas chronikas už teisybę galima laikyti, gal but, kad jų rasztų pažinimo daug trumpesnius metus negu musizskiai.

NAUJI ISZRADIMAI.

Berlyno profesorius Koch, kuriai iszkliawo ant salos Naujos Gwinejos tirtinėj priezastis siaucianczijų malarijų, garsina dabar laikraszcziuose, kad surado tikrą budą kaip nuo tos ligos apsaugoti kolonistus ir paczią ligą wisai iszkauktyti.

Wokietis Wenzel iszrado masziną ant iszpaustyto skulptorizskų dailės daiktų isz akmens, medžio, geležies, slonius kaulo. Užtenka skulptoriui padaryti modelį, o jau maszina iszpuja ir iszkala tiek kopijų, kiek kas nori ir tū geriaus negu dirbant su ranka.

Berlyne atliko dabar bandawones su nauju orlaiwio iszrastu wietinio mechaniko Weismano. Bandawones darė su modeliu. Bandawones buwo gana pasekmingos, bet iszradėjas ketina dar padaryti tulus pataisymus. Prie bandawonių naujas orlaiwys pasi- kėlė 90 pėdų augztury ir apsu- kęs ratą, palengwa nusileido ant žemės.

Laikie parodos Paryžijų atsi- bus orlaiwų lenktynės. Į lenktynes stoja prancuzizski orlaiwų iszradėjai Damont ir Amier. Damonto orlaiwys yra su balionu, Amierio gi orlaiwį ant oro pake- lina sparnai. Neufilgio pamatysime, kaip tos lenktynės nusiz- dės; dalywauti jose gali iszra- dėjai wiso swieto.

Siklo dirbtuwėse mieste New Jersey atliko dabar bandawones su naujai iszrasta stikliniu iszputimo maszina, ką szigdien darbinjakms reikia atlikti su bur- na. Jeigu bandawonės iszpuls užganėdiancziai, iszputimo stik- linio maszinos bus įwestos wiso- se Amerikos stiklo dirbtuwėse, kurios dirba stikline.

Wienas prancuzizskas indijonieris iszrado prietvį ant p- kėlimo nuo jurių dugno paskendusių laiwių ir kito- kių sunkenybų. Prietvį toje szkaido isz sandariai uždarytos skyduos, kurioje yra rezeworasas dėl gazo ir rezeworasas su kul- cium karbidu, kuriai, susidurę su wandeniu, atidalina gazą ac- tileną, kokiai renkasi gaziniam rezewore. Prietvį tą pri- twirtina prie paskenduosius jūrės sunkenybės, ir jį su prietvina isz kyla pati į wirsų, mat iszkelia ją susirinkę rezeworasas gazas ir juo daugiaus ju bus, juo prietvį sankesnį daiktą gali iszkelti.

Redakcijos atsakymai.

"LIETUVŲ" SKAITTOJUI IZ WORCESTER. Korespondencijų be parazozo ir antraszko korespondento talpinti ne galime. Paraszas ir antraszas gali but ir ne padėti po atspusta korespondencija, bet mes turime žinoti, kas raszo. Faktai korespondencijoj patilp- teisybė ne grasas, bet jie priva- tizskai; privatizskais gi apkalti- nimais ir iszniekimais ypatų laikraszcziai n gali užsimti, kas ne jų užduotis.

APIE TURTŲ ĮSIRBIMĄ.

Paraše Schram.

(Tasa.)

Taigi isaina, jog spynoje, kuriai pada- ryti reikia, sakysim, tula dalelė laiko dau- giaus, sakysime dar tiek, jog is viso drauge isaina 7 valandos. Taigi 6 valandose slieso- rius darbo yra daugiaus darbo, ne kaip 6 valandose paprasto darbo, kuriam dirbti ne- reikėjo pirma tam tyčia mokintis.

Tokių budu ywairius darbus galima is- dėstyti į paprastą vidutinio žmogaus darbą šiokie ar tokio daugumo; daugumas šito pa- prasto darbo, miuruojamas laiku ir esantis ta- vore ir pagamina augščiaus minėtą mainomą tavoro vertę.

Taigi, mainoma vertė yra miuruojama laiku paprasto žmogaus darbo, sunaudoto ta- vorui padaryti.

Dabar sakysime, jog audėjas, ausdamas kitą 20 mastų audinio, ilsiis ir isaudžia juos per laiką dukart ilgesnį negu paprastai. Vie- nog, jeigu jis reikalautų už tą 20 mastų dwie- jų drabužių nuo sawo kaimyno, tai be abėjo- nės gautų tokį atsakymą: man vis wien, kiek walandų tu dirbai, aš žinau, kad paprastai imant, tavo darbą galima atlikti į tiek ir tiek walandų, todėl tavo 20 mastų audinio turi tik tokią vertę, kokią jie turėtų, jeigu būtų išaušti per tiek laiko, kaip aš sakiau, tai yra jie verti tiek, kiek vertas tavo darbas per tą, o ne ilgesnį laiką.

Gavę tokį atsakymą, audėjas persiti- krintų, kad neteip lengva prigauti kitus, ir pripažintų, kad darbštumu reikia pataisyti sawo klaidą; jis pradėtų dusyk sparciaus dirbti ir tokiu budu įstengtų išaušti 20 mastų audinio, sakysim, per tris ketwėčius laiko, kurio pirmiaus reikėjo. Taigi, kyla klausy- mas, argi dabar tuose 20 mastuose audinio yra mažiau paprasto žmogaus darbo laiko? Ar gi dabar audėjas bus priverstas pigiaus parduoti sawo audinį? Audėjas teip sanpro- tas: jei patingiu ir lėciaus dirbu, tai man juk neskaityto laiko, kurį wirsuws perleidžiu audiniui išaušti, tiktai sako man, kad tokis audinio galas galima išaušti, paprastai imant, per trumpesnį laiką; taigi aš gaunu werte trumpesni tik paprasto darbo laiko. Pertai darbas, kada per darbštumą ir pasistengimą padariu šiek tiek daugiaus, negu paprastai, tai man turi paskaityti mano audinį pagal paprastą werte, tai yra teip, lyg jis būtų iš- ausstas per vidutiniai reikalingą laiką, todėl turiu gauti ne mažiaus, kaip paprastai imant.

Teip sanprotaudamas, musų audėjas turi tiesą. Čia swarbiu yra ne tas laikas, per kurį gali padaryti daiktą šis ar tas žmogus, ir ne nuo šito laiko priguli mainoma tavoro vertė. Mainoma werte, apie kurią čia kalbame, da- ro tik tas laikas, kurį daiktui padaryti su- watoja wienas vidutinis žmogus, vidutinio darbštumo ir vidutinio gabumo. Taigi mums rupi ne išekyrimai, ne atsakyri žmonės, bet tik visuomenė ir dėlto tasai vidutiniai reika- lingas laikas daiktui padaryti wadinasi "dar- bo laiku visuotinai reikalingu daiktui arba tavorui padaryti".

Bet reikia pridėti dar ir tai, kad ilguma laiko, reikalingo stalui, audiniui, knygai ir kiekvienam kitam tavorui padaryti priguli ne wien tik nuo darbštumo ir gabumo darbi- ninko, bet—ir tai swarbiausia—teipgi nuo gerumo darbo įrankių, masinių ir tt. Šitie- gi daiktai priguli ne nuo atskeyro žmogaus, bet nuo apskrito visuomenės stovio.

Sodietis, kuris ranku pjuklu pjauja me- dij, padeda ant sawo darbo daugiaus laiko, negu stalius, kuris watoja garinį pjuklą, o pertai sodietis ilgiaus turi dirbti stala, negu tasai stalius. Kaimo audėjas ilgiaus dirba audinio galą, negu audėjas dirbantis masina; spautuvininkas watojantis rankinę spautu- vę padeda daugiaus darbo, negu tas, kuris turi garinę masiną. Tokiu budu juo geresni yra įrankiai darbai watojami, juo darbas našesnis, juo mažiaus darbo esti kiekviename atskeyrame padarinėje. Pertai tas laikas, kuris reikalingas yra tulam tavorui padaryti, watojant visuotinai priimtus darbo įran- kius, wadinasi visuotinai reikalingu laiku. Nuo tos walandos, kada pramano naujus, geresnes darbo įrankius, naujas ir geresnes masinas ir pradeda jais dirbti, žodžiu sakant, nuo tos walandos, kada visuomenė reikia mažiaus kaip pirma, laiko tavorams dirbti; tas laikas, kurio pirma visuotinai reikėjo ta- vorams dirbti, paliauja būti visuotinai reika- lingu laiku. Naują našesnį darbą budą var- tojant, jau kitoks laikas esti visuotinai reika- lingas, kokiam nors daiktui padaryti.

Sakysim, jog audžiamoji masina per wieną walandą gali išaušti tiek audinio, kiek au- dėjas rankomis padarys vos per visą dieng; tada audėjas, nors jis būtų ir perdarbštus, turi būti laikomas per tingų darbininką ir jo sunkus visos dienos darbas wertas tiek, kiek walandos darbas su masina. Dėl ko? Dėl to, kad visoje visuomenėje wiespatauja tokios dirbimo sanlygos, prie kurių naujais darbo įrankiais (masinomis ir tt.), vidutiniu dar- bštumu ir vidutiniu gabumu, galima per wieną walandą visuotinai reikalingo laiko atlikti tokį darbą, ant kurio audėjas dirbdamas ran- komis perleidžia visą diengą.

O kadangi darbo įrankiai, masinos ir tt. kas kart tampa geresni, pertai ir mainoma werte kiekvieno tavoro nelieka nuolatos vie- nokia, bet mažinasi, technikai geryn einant, nes mainoma tavoro werte priguli nuo laiko visuotinai reikalingo jam padaryti, šitas gi laikas mažinasi besigerinant technikai. To-

dėl dar kartą atkartojame, kad kalbame ne apie tą darbo laiką, kurį wienas ar kitas ga- lėtų ištikro suwartoti net ir netinginauda- mas, bet apie "visuotinai reikalingą laiką", tai yra apie laiką reikalingą tavorui padaryti, watojant geriausius darbo įrankius. Tai- gi galima sakyti, jog kiekvienoje gadynėje laikas, kuris yra reikalingas tavorui padaryti, watojant geriausius darbo įrankius ir yra tasai "visuotinai reikalingas laikas" ir jog jis reiskia mainomą tavoro werte.

Vis tai, ką augščiaus sakėme, nors yra labai aišku, buwo nepatėmyta tų mokintų vy- rų, kuriems tik rupi protu apginti prisipaui- mus. Reikėjo gi talento garsaus socialisto Karoliaus Markso, idant tie dalykai būtų buvę patėmyti.

Bet yra dar wienas punktas, ant kurio reikia atkreipti atydą.

Kiekvienas tavoras yra daiktas, kuris gali pakakinti tūlą musų reikalą. Daikto, kuris būtų visiškai nenaudingas, nieks ne- geidauja ir dėlto tokis daiktas negali tapti tavoru. Darbas, suwartotas dirbimui tokio daikto, kuris per sawo nenaudingumą negali tapti tavoru, yra visiškai nenaudingas ir ne- turi jokios įtekmes ant dirbimo mainomų ver- čių, lygiai teip, kaip tinginavimas arba var- tojimas persenusių įrankių. Laikas tokiam darbiui suwartotas ne yra augščiaus minėtas "visuotinai reikalingas darbo laikas", daik- tas gi, kuriam padaryti toks laikas buwo suwartotas, tai yra, ant kurio buwo apverstas nenaudingas darbas,—toks daiktas ne turi mainomos wertes.

Dabar turime dar pridurti, jog yra ne- tik tokių daiktų, kurie neturi jokios maino- mos wertes dėlto, kad niekam nereikalingi ir pertai nieks jų nemaino, bet apart to yra ir tokių daiktų, kurie nors tikrai yra naudingais ir reikalingais, wienok tampa nenaudingais ir nereikalingais, o tai dėl to, kad visiems užtektinai jų turint, nieks jų daugiaus ne- reikalauja.

Štai stalas, pagal musų papročius, yra daikto ne tik naudingi ir reikalingi, bet net toks daiktas, be kurio namuose negalima apsieiti. Galima drąsiai sakyti, jog yra tuk- stanciai šeimynų, kurios norėtų turėti po 2, 3 arba 4 stalus daugiaus, negu šiandien turi. Wienok, sakysime, kad stalai pridribo tiek staly, jog kiekvienai šeimynai išpula po 50 staly daugiaus, kaip šiandien, tada kiekvie- nas pripažintų, jog ne wiena šeimyna net dy- kai neprimtų tokios daugybės staly, o apie pirkimą nėra ką ir kalbėti, nes nežinotų, kur juos padėti. Jeigu gi, nevezint to, stalai pasakytų: dirbome tuos stalus wartodami ge- riausius įrankius ir su vidutiniu darbštumu ir gabumu, todėl reikalaujame, kad visuome- nė nupirktų juos nuo mus pagal jų tikrąją mainomą werte! Ką galima būtų atsakyti sta- liams? Štai ką! Jeigu butumėtė padarę kiekvienai šeimynai po du, o daugiausiai po 3 stalus, tai but išpildyta pilnai esančių šei- mynų reikalavimai staly ir būtų galima pa- dėkavoti jums, ką sawo darbu pakakinote vi- suomenės reikalus. Tokiame atvejyje darbe laikas, suwartotas dwiem stalam kiekvienai šeimynai padaryti, noriai būtų pripažintas per laiką visuomenės naudai atiduotą ir to- dėl per "visuotinai reikalingą darbo laiką, Bet dabar ką galime veikti su visais tais sta- lais, kuriuos padarėte? Negalima net padėti jų ateisiančiam laikui, nes nėra tokių maga- zynų! Ant kiekvienų 50 padarytų staly, ma- žiausiai 47 yra atliekami, o pertai nenaudin- gi ir hereikalingi. Kokiam paybeliui, neis- maneliui, nenaudingai sugaišintote tiek dar- bo?

Toks maž daug būtų musų atsakymas staliams, ir turbūt visi sutiktų su musų san- protavimu, jog stalai atliko nenaudingą darbą. Ir istieję nenaudingi yra darbas su- wartotas 47 stalams kiekvienai šeimynai; at- bulai naudingi yra tas darbas, kuris tapo suwartotas po 3 stalus kiekvienai šeimynai padaryti. Nenaudingas gi darbas negali wienkart būti "visuotinai reikalingu", o per tai tokis darbas nepagamina mainomos wertes.

Tegul bus, kad padaryti 50 staly reikėjo 50 darbo diengų, tai yra, kad wienam stalui padaryti reikėjo wienos dienos darbo. Taigi, jei kiekvienai šeimynai padaryta 50 staly ir tokiu budu suwartota kiekvienai 50 darbo diengų, tai 47 dienos sugaišintos padaryti 47 nereikalingiems stalams yra nenaudingi dar- bus. Pertai penkiasdesimtyje staly, apie ku- riuos kalbame, yra tiktai 3 dienos "visuoti- nai reikalingo", o 47 dienos nenaudingo darbo.

Kadangi tiktai "visuotinai reikalingas darbas" daro werte, tai ir musų 50 staluose yra tik tiek wertes, kiek būtų jos, jeigu būtų padaryta tik 3 stalai kiekvienai šeimynai. Tegul stalai sudegina po 47 stalus iš kiek- vienų penkių dešimčių, tai gaus tiek maino- mos wertes, kiek būtų padarius po 3 stalus kiekvienai šeimynai. Bet apie kiekvieną stalių skyrium sunku pasakyti, kiek jis atli- ko visuotinai reikalingo darbo ir kiek nena- dingo, pertai skaitoma yra šiteip: kadangi stalų padaryta daugiaus, kaip jų visiems žmonėms reikia, tai 50 staly, werte tik tiek, kiek 3 stalai. Jeigu gi 50 staly werte tik tiek, kiek 3 stalai, tai kiek wertas wienas stalas iš tu 50?

50 staly yra lygus 3 diengų darbiui, todėl wienas stalas lygus trims penkiasdesimtomis dalimis ($\frac{1}{50}$) dienos darbo.

(Toliaus bus.)

